

2015m. 03.01

Tesktas sukurtas Modernaus meno centrui, projektui - "Kalbančios Vilniaus skulptūros".

Inskripcijoms sovietinių represijų aukoms atminti.

Truputį apie paminklą (iš MMC leidinio "Vilniaus skulptūrų kelias" :). 1944-1947 m. dabartiniame Apeliacinio Teismo pastate buvo paskirta mirties bausmė 767 žmonėms. Po Nepriklausomybės - KGB ir NKVD slaptųjų tarnybų nusikaltimai paviešinti, rasta masinė kapavietė Tuskulėnų dvaro teritorijoje, 2000 m. Gitenis Umbrasas įgyvendino paminklo idėją kartu su skulptorių kolektyvu: įrašė cokolyje nuteistų ir Tuskulėnuose užkastų žmonių pavardes ir partizaniškus slapyvardžius. Tai yra ne taip dažnai Lietuvoje pasitaikantys "įvietintas" paminklas, kai išlaikomas glaudus santykis tarp paminklo ir aplinkos bei konteksto.

PETRAS(*Gyvybingai, dalykiškai. Gal net truputį šaukdamas, taip kaip anksčiau kalbėdavo telefonais. Grubokai.*)

Labas, kaip laikais? Kaip? Sunkiai tave girdžiu. Džiugu, kad atsiliepei. Galvojau, kad jau nebeprisiskambinsiu. Matai, pas mus čia ryšys labai prastas. Taip, taip...Klausyk, tau skambina Petras. Mano pavardė Visbaras. Petras Visbaras. Žinau, kad tokio nepažįsti...todėl ir skambinu. Man sunku suvokti kurioje vietoj tu dabar stovi, bet jei atsistotum priešais centrinės šio pastato duris ir pasuktum į kairę, paeitum keliolika žingsnių, tuomet pastebėtum, kad yra vieta kur grindinio plytelės skiriasi nuo įprastų. Man tai labai svarbi vieta. Galėtum dabar surasti tą vietą? Pabandyk surasti.

(sako kaip instrukciją, kad žmogus vykdytų) Kartoju dar kart. Atsistoji priešais centrinės duris. Jau atsistojai? Tada pasuki į kairę. Paeini keliolika žingsnių. Tuomet surandi vietą kur grindinio plytelės skiriasi nuo įprastų. Jei radai tą vietą, tada pakelk akis į viršų ir surask langą trečiame aukšte esantį virš šios vietos. Radai?

Tai va, 1953 metais neturėdamas kitos išeities ir nenorėdamas pasiduoti sovietų okupantams, tardymo metu pro šitą langą išsoko žmogus. *(su karčia šypsena)* Gali įsivaizduoti kaip tai turėjo atrodyti gatvės praeiviams? Jie vaiščiojo čia lygiai taip pat kaip ir tu šiandien. Apsidairyk aplink, visi kažkur skuba, kažkur keliauja, taip ir tada...kas skubėjo į darbus, kas į namus ir staiga...vos ne ant jų galvų... kažkas iškrenta iš trečio aukšto ir ... žūsta vietoje.

(ramiai, prisipažindamas) Čia žuvau aš - Petras Visbaras slapyvardžiu Vapsva, buvęs Algimanto apygardos kunigaikščio Margio rinktinės partizanas. Taip, taip...Jei galėtų šis pastatas suskaičiuotų daugybę mirčių.

(Pasigirsta vardai pavardės, mirimo metai, skaito skirtingi žmonės) -

Aš Tadas Butkevičius žuvau čia 1946 metais,

1947 metais žuvau aš - Andrius Bražinskas.

1945 metais Stasys Biekša slapyvardžiu Rugsėjis.

Aš Antanas Brazaitis Šepetys 1946 metais...(toliau skaitomi vardai ir pavardės nutylinami bet lieka kaip fonas)

PETRAS: Matai, reikalas tas, kad tu stovi priešais pastatą, kuriame buvo įsikūrusios tiek nacių, tiek sovietų slaptosios agresinės organizacijos. Taip, taip ir

Nacių gestapas, ir Sovietų KGB ir NKVD ir visos kitos. Čia vyko daug baisių dalykų, čia buvo kuriami gyventojų naikinimo, trėmimo, kitaminčių persekiojimo planai. Čia veikė vidaus kalėjimas, buvo ir mirties nuosprendžio vykdymo patalpa. 767 žmonėms čia buvo paskirta mirties bausmė. Ant pastato cokolių akmenyje iškalti vardai ir pavardės tų laisvės kovotojų, kurie nuo 1944 iki 1947 m. buvo nužudyti šiame pastate, kurie žuvo už tai, kad tikėjo savo šalies laisve. Už tai, kad ir šiandien, ir rytoj, ir visiems laikams pakėlus galvą į viršų, pamatytum, kad virš šio pastato plasdena trispalvė - vėliava, kuri kiekvienam čia žuvusiam, buvo kur kas svarbesnė, nei jų pačių gyvenimas.

(nutyla pavardės fone)

(atsidūsta)

PETRAS: Taip, taip...Dėkui, kad paskambinai, kad išklausei. Manau, kad visada verta prisiminti koks žiaurus ir tuo pačiu koks atkaklus ir mylintis savo kraštą gali būti žmogus. Tad sėkmės tau ir iki.